

FINANCOVÁNO
EVROPSKOU UNIÍ
AZYLOVÝ, MIGRAČNÍ
A INTEGRAČNÍ FOND

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN

ZPRÁVA ZE SLEDOVÁNÍ VYHOŠTĚNÍ

Z: Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence
Brno

Do: hraniční přechod Starý Hrozenkov – Drietoma

Druh sledování: trest vyhoštění

Vyhošťovaná osoba: pan A., nar. xxx, st. přísl. Ukrajina

Datum realizace: 9. června 2017

Datum vydání zprávy: 17. srpna 2017

Sledování provedla: Mgr. Veronika Sedláková

Spisová značka: 28/2017/NZ/VS

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Obsah

Úvodní informace	3
A. Právní rámec sledování vyhoštění	3
B. Zpráva ze sledování vyhoštění	4
C. Navržená opatření k nápravě	5
D. Informace o vyhošťovaných osobách	5
E. Průběh sledování vyhoštění	5
Shrnutí	7
Příprava a průběh realizace vyhoštění	8
1. Příprava cizince na realizaci trestu vyhoštění	8
2. Použití donucovacích prostředků	11
Přehled opatření k nápravě	15

Úvodní informace

A. Právní rámec sledování vyhoštění

Veřejný ochránce práv provádí podle § 1 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv¹ sledování *zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění, předání nebo průvozu zajištěných cizinců a trestu vyhoštění cizinců, kteří byli vzati do vyhošťovací vazby nebo kteří vykonávají trest odnětí svobody* (dále jen „sledování vyhoštění“). Mandát ochránce pro sledování vyhoštění plyne z implementace čl. 8 odst. 6 Návržové směrnice.² Působnost ochránce v této oblasti vychází také z Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení,³ jehož účelem je prevence mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, a tedy i z výkonu svého mandátu „národního preventivního mechanismu“. Kombinace obou mechanismů kontroly zajišťuje efektivní preventivní ochranu práv cizinců a kontrolu zacházení s nimi v procesu navracení.

Cílem sledování vyhoštění je zajistit respektování práv zajištěných, vyhošťovaných, předávaných a prováděných cizinců (dále jen „vyhošťovaných cizinců“ nebo „vyhošťovaných osob“), zvyšovat standard zacházení s cizinci, jakož i dodržování mezinárodních závazků České republiky v této oblasti. Cílem je rovněž posilovat ochranu zvláště zranitelných osob, kterými jsou nezletilí bez doprovodu, osoby se zdravotním postižením apod.

Ochránce je o každém výkonu správního či trestního vyhoštění, předání nebo průvozu informován s předstihem.⁴ Policie České republiky poskytuje pověřeným zaměstnancům Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) během sledování vyhoštění nezbytnou součinnost dle zákona o pobytu cizinců.⁵

Pověření zaměstnanci Kanceláře⁶ jsou oprávněni s vědomím vedoucího zařízení vstoupit do detenčního zařízení, kde se vyhošťovaná osoba nachází. Pověření zaměstnanci Kanceláře mohou klást otázky subjektům participujícím na vyhoštění, zejména eskortujícím policistům a zaměstnancům Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Pověření zaměstnanci Kanceláře jsou oprávněni hovořit s cizincem bez přítomnosti třetích osob

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES, ze dne 16. prosince 2008, o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků (dále jen „Návržová směrnice“).

3 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 78/2006 Sb. m. s. o přijetí Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

4 V souladu s § 21a odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv a § 178d odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

5 V souladu s § 178d odst. 2 zákona o pobytu cizinců.

6 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

a nahlížet do veškeré dokumentace související s nuceným návratem včetně zdravotnické dokumentace.⁷

Základní lidská práva a svobody vyhošťovaných osob jsou garantována v Listině základních práv a svobod, v řadě mezinárodních úmluv, které jsou pro Českou republiku závazné (např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁸), a také v právu Evropské unie (např. Listina základních práv Evropské unie⁹, Návratová směrnice apod.).

Konkrétní úpravu práv a povinností vyhošťovaných osob upravují zejména právní předpisy vztahující se k působnosti subjektů, které se na realizaci vyhoštění, předání a průvozu podílejí. Předně jde o Policii České republiky, které je zákonem svěřen výkon vyhoštění cizince.¹⁰ Postup policie při eskortách vyhošťovaných cizinců upravuje závazný pokyn policejního prezidenta o eskortách.¹¹

Při posuzování samotného zacházení s osobami vyhošťovanými vychází ochránce rovněž z judikatury Evropského soudu pro lidská práva,¹² standardů formulovaných Radou Evropy¹³ nebo Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT).¹⁴

B. Zpráva ze sledování vyhoštění

Ochránce ve zprávě předkládá svá zjištění, hodnocení, návrhy opatření k nápravě a vyzývá odpovědné orgány a zařízení k odůvodněnému vyjádření, které se může týkat jak učiněných zjištění, tak opatření nebo termínů pro jejich naplnění. K vyjádření stanoví lhůtu.

Shledá-li ochránce vyjádření oslovených orgánů dostatečnými, vyznívá z něj, že je o tom. Může si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení,

7 V souladu s § 65 odst. 2 písm. m) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotnických službách), ve znění pozdějších předpisů.

8 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších protokolů.

9 Listina základních práv a svobod Evropské unie podepsaná dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, Úřední věstník 2012/C 326/391.

10 Podle § 152 zákona o pobytu cizinců, § 163 odst. 1 písm. h) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, a § 87 odst. 7 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů.

11 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 159 ze dne 2. prosince 2009, o eskortách, střežení osob a policejních celách, ve znění pozdějších předpisů.

12 European Court of Human Rights. Fact sheet – Collective expulsions of aliens [online]. Strasbourg ©European Court of Human Rights 2016 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Collective_expulsions_ENG.pdf.

13 Council of Europe. Twenty Guidelines on Forced Return [online]. Strasbourg © Council of Europe 2005 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaRegConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf.

14 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman and Degrading Treatment or Punishment. CPT Standards [online]. Strasbourg © Council of Europe 2015 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <http://cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>.

doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. Neshledá-li ochránce vyjádření zařízení a oslovených orgánů dostatečnými, vyrozumí nadřízený úřad (případně vládu ČR, není-li nadřízeného úřadu) nebo informuje veřejnost.¹⁵

C. Navržená opatření k nápravě

Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuje ochránce také termín realizace, přičemž očekává, že subjekt, proti kterému opatření směřuje, jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín:

- **Opatření s lhůtou k plnění** je třeba provést ve stanovené lhůtě, neboť jeho realizace si vyžádá zpravidla delší čas. Ochránce očekává, že dotčené subjekty ve vyjádření ke zprávě sdělí, zda a jak přesně provedou opatření a zda ve stanovené lhůtě nebo v jiném konkrétním termínu, anebo navrhnou alternativu opatření s konkrétním termínem naplnění.
- **Opatření s průběžným plněním** formuluje ochránce tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Ochránce očekává, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna. Očekává, že dotčené subjekty ve vyjádření ke zprávě sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo kdy a jak se tak stane, nebo navrhnou jeho alternativu.

D. Informace o vyhošťovaných osobách

Vyhošťovanou osobou byl pan A., nar. xxx, státní příslušník Ukrajiny. Pan A. byl dne 10. ledna 2017 odsouzen k 6 měsícům trestu odnětí svobody a k trestu vyhoštění v délce 5 let.¹⁶ Dne 6. června 2017 byl cizinec umístěn do vyhošťovací vazby ve Vazební věznici Praha-Ruzyně a dne 8. června 2017 přemístěn do Vazební věznice a ústavu pro zabezpečovací detenci Brno (dále „Vazební věznice Brno“) k realizaci trestu vyhoštění.

E. Průběh sledování vyhoštění

O realizaci vyhoštění informovala policie písemně zaměstnance Kanceláře prostřednictvím oznámení o realizaci správního vyhoštění ze dne 26. května 2017.¹⁷ Trest vyhoštění cizince provedli policisté Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort.

Sledování vyhoštění provedla pověřená zaměstnankyně Kanceláře Mgr. Veronika Sedláková dne 9. června 2017. Jelikož nebyl během návštěvy přítomen ředitel Vazební

15 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

16 Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 10. ledna 2017, sp. zn. 58 T 17/2016.

17 Oznámení Ředitelství služby cizinecké policie o realizaci správního vyhoštění ze dne 26. května 2017, č. j. CPR-29080-7/ČJ-2016-930310-V245.

věznice Brno, předala zaměstnankyně Kanceláře pověření k provedení sledování vyhoštění přítomnému vrchnímu inspektorovi strážní služby. Ředitel byl současně o sledování vyhoštění telefonicky informován. Po příchodu eskortujících policistů předala zaměstnankyně Kanceláře pověření také vedoucímu policejní eskorty. Zaměstnanci Vazební věznice Brno i eskortující policisté poskytli potřebnou součinnost, za což děkuji.

Pověřená zaměstnankyně Kanceláře provedla sledování procesů, souvisejících s propuštěním vyhošťovaného cizince z Vazební věznice Brno, a jeho předání slovenské policejní eskortě. Jelikož policejní eskorta neumožnila zaměstnankyni Kanceláře být přítomna v eskortujícím vozidle během cesty z Vazební věznice Brno na hraniční přechod Starý Hrozenkov – Drietoma, není tato část vyhoštění zmonitorována.

Shrnutí

V rámci sledování vyhoštění jsem se zabývala zejména tím, zda je cizinec připraven na výkon trestu vyhoštění a zda měl dostatečné povědomí o úkonech spojených s realizací vyhoštění. Také jsem se věnovala průběhu samotné realizace vyhoštění a způsobu, jakým eskortující policisté zacházeli s vyhošťovaným cizincem.

Oceňuji vstřícný přístup eskortujících policistů k vyhošťovanému cizinci a projevenou spolupráci během realizace trestu vyhoštění. Také hodnotím pozitivně součinnost ze strany zaměstnanců Vazební věznice Brno. Zpráva ze sledování trestu vyhoštění přináší však také zjištění, která poukazují na vyskytující se nedostatky v průběhu realizace nuceného návratu vyhošťovaného cizince.

Informování cizince o realizaci trestu vyhoštění nenaplňuje standardy dobrého zacházení podle národních předpisů a mezinárodních standardů. Poukazují zejména na povinnost informovat cizince o celém průběhu realizace trestu vyhoštění včetně oznámení data, času a místa příchodu do země původu.

Realizace trestu vyhoštění by měla v zásadě probíhat bez použití donucovacích prostředků. Přiložení pout cizinci nelze užít jako preventivní opatření a **rozhodnutí o jejich použití má předcházet důkladné zhodnocení celé situace a náležité odůvodnění.**

Vyzývám proto Policii České republiky a Vězeňskou službu České republiky, aby co nejdříve splnily mnou navržená opatření, a jednaly tak v průběhu realizace nuceného návratu v souladu s mezinárodně přijatými standardy a českými předpisy.

Příprava a průběh realizace vyhoštění

Průběh návratové operace je závislý na různých aspektech vztahujících se k cizinci, eskortujícím osobám, způsobu dopravy a jiných nepředvídatelných okolnostech. Začátek samotné realizace vyhoštění je kritickým momentem pro cizince. Často vede k zvýšenému napětí a konfrontaci cizince s eskortujícími policisty. K předcházení problémovým situacím patří, mimo jiné, důkladné posouzení veškerých rizik, které by se mohly během návratové operace objevit (tzv. „risk assessment“). V rámci hodnocení je důležité vzít v potaz osobnost, dosavadní chování a individuální potřeby vyhošťované osoby s ohledem na dobu a způsob vyhoštění.

1. Příprava cizince na realizaci trestu vyhoštění

Příprava cizince na realizaci trestu vyhoštění je klíčovým aspektem průběhu nuceného návratu. Právě komplexní a průběžná příprava umožní usnadnit návrat cizince do země původu a jeho následnou reintegraci v zemi původu. Podstatnou součástí přípravy na návrat je poskytnout vyhošťovanému cizinci možnost kontaktovat rodinu nebo jiné osoby cizincem určené, a to jak v zemi, ze které je cizinec vyhošťován, tak v cílové destinaci.¹⁸

1.1 Informování cizince o datu, čase a místě příchodu do země původu

Příprava cizince na realizaci trestu vyhoštění počíná již během výkonu trestu odnětí svobody prostřednictvím programu zacházení.¹⁹ Řádná příprava cizince spočívá ve zjištění postoje odsouzeného k trestu vyhoštění a poskytnutí veškerých relevantních informací ohledně výkonu nuceného návratu, zejména dobu setrvání ve vyhošťovací vazbě a přemístění cizince do vazební věznice, ze které bude následně navrácen do země původu.²⁰

Zásada obeznámení cizince o datu realizace vyhoštění v předstihu je mezinárodně uznávaným standardem. Informování o datu a čase vyhoštění může pomoci vyhošťované osobě připravit se na návrat a psychicky se vypořádat se skutečností, že musí vycestovat.²¹

18 Council of Europe. Twenty Guidelines on Forced Return. [online] Bod 15.2. Strasbourg © Council of Europe 2005 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaRegConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf.

19 Podle § 98 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

20 Podle § 13 odst. 1 metodického listu 1/2013 ředitele odboru výkonu vazby a trestu, kterým se stanoví principy a pravidla zacházení s odsouzenými, kteří nejsou státními občany České republiky ve výkonu odnětí svobody ze dne 4. ledna 2013. In: ASPI verze 2017 [právní informační systém]. © 2000 – 2017 Wolter Kluwer ČR, a. s. [cit. 2017-07-31].

21 European Committee for the prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. 13th General Report on the CPT's activities [online]. Strasbourg © Council of Europe. 10. září 2003, bod 41 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/annual/rep-13.html>.

Nezbytným aspektem komplexního informování cizince je podle Evropského výboru pro zabránění mučení, mimo jiné, sdělení přesných informací (tedy přesné datum a čas) o návratu v dostatečném předstihu. Skutečnost, že se cizinec dozví o svém návratu v přiměřené lhůtě a v jazyce, kterému rozumí, je zásadním předpokladem důkladné přípravy na vyhoštění.²² Ústavní soud zdůraznil, že považuje za neakceptovatelnou absenci řádného informování vyhošťovaného cizince o přesné době vyhoštění s dostatečným předstihem, minimálně 24 hodin předem.²³ Včasným oznámením data realizace vyhoštění je možné předejít vyvolání stresu u cizince a nucený návrat bude pro něj snesitelnějším.²⁴ Tím se také sníží riziko neadekvátního až někdy násilného chování vyhošťované osoby.²⁵

V rámci informování cizince o datu a čase vyhoštění pokládám za nezbytné informovat cizince také o datu, čase a místě příchodu do země původu. Tyto informace jsou pro cizince nezbytné, jelikož si bez nich nemůže naplánovat v předstihu cestu do místa svého pobytu v zemi původu nebo požádat rodinu o pomoc s cestou. Na základě obdržených údajů může cizinec, dle svého uvážení, využít práva informovat rodinu nebo jinou osobu o detailech svého návratu.²⁶ Cizinci vykonávajícímu trest odnětí svobody by měla být poskytnuta pomoc, aby zůstal v kontaktu se svou rodinou a přáteli, zejména tím, že mu bude poskytnuta možnost uskutečnit telefonní hovor, případně poslat dopis do zahraničí.²⁷

Pan A. se nacházel ve Vazební věznici Praha-Pankrác od 14. února do 6. června 2017, kdy byl převezen do Vazební věznice Praha-Ruzyně a posléze byl dne 8. června 2017 převezen do Vazební věznice Brno k realizaci vyhoštění. Ta proběhla dne 9. června v ranních hodinách. Dne 5. června 2016 obdržela Vazební věznice Praha-Ruzyně sdělení týkající se

22 Her Majesty's Inspectorate of Prisons For England and Wales. Expectations - Criteria for assessing the conditions for and treatment of immigration detainees [online]. London © Her Majesty's Inspectorate of Prisons for England and Wales 2012. Section 4: preparation for removal and release, bod 5: Detainees are helped to prepare for their release. [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: <http://www.justiceinspectorates.gov.uk/prisons/wp-content/uploads/sites/4/2014/02/immigration-expectations.pdf>.

23 Nález Ústavního soudu ze dne 27. října 2015, sp. zn. I. ÚS 860/2015. Bod 61 - 67. Publikováno pouze v NALUS. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=90263&pos=1&cnt=1&typ=result>.

24 Council of Europe. Twenty Guidelines on Forced Return. [online]. Bod 15. 2. Strasbourg © Council of Europe 2005 [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaRegConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf.

25 European Committee for the prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. Report to the Government of the Netherlands on the visit to the Netherlands carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 16 to 18 October 2013 [document pdf]. Strasbourg © Council of Europe 2013. Bod 17 [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/documents/nld/2015-14-inf-eng.pdf>.

26 United Nation, General Assembly. Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment [online] A/RES/43/173. 76th plenary meeting. Principle 16. 9. prosince 1988 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/43/a43r173.html>.

27 Her Majesty's Inspectorate of Prisons. Expectations – Criteria for assessing the treatment of prisoners and conditions in prisons [online]. London © Her Majesty's Inspectorate of Prisons, 2012, Version 4. Section 2: respect, 18. Prisoners of all nationalities are treated equitably and according to their individual needs. [cit. 2017-07-11]. Dostupné z: <http://www.justiceinspectorates.gov.uk/prisons/wp-content/uploads/sites/4/2014/02/adult-expectations-2012.pdf>.

realizaci trestu vyhoštění pana A.²⁸ Sdělení informovalo vězeňskou službu o plánované realizaci trestu vyhoštění s přesným datem a časem předání cizince na hraničním přechodu Starý Hrozenkov – Drietoma slovenským policistům a s přibližným časem předání cizince na hraničním přechodu Vyšné Německé – Užhorod ukrajinským policejním orgánům. Policisté Krajského ředitelství policie, Jihomoravského kraje, odboru cizinecké policie, byli v předstihu obeznámeni o datu a čase plánované realizace eskorty cizince. Čas předání cizince na hraničním přechodu Vyšné Německé – Užhorod nebyl v oznámení uveden. Z uvedených informací vyplývá, že Vazební věznice Praha-Ruzyně disponovala veškerými relevantními údaji ohledně harmonogramu návratové operace.

Z rozhovoru mezi pověřenou zaměstnankyní Kanceláře a cizincem vyplynuly následující informace. Cizinec byl dne 6. června 2017 informován zaměstnancem věznice²⁹ pouze o datu plánovaného vyhoštění. Přesný čas realizace trestu vyhoštění, předání slovenským eskortujícím policistům na hranicích a alespoň přibližný čas předání cizince ukrajinským policejním orgánům se vyhošťovaný cizinec vůbec nedozvěděl. V České republice měl vyhošťovaný cizinec matku žijící v Praze. Ostatní rodina se nacházela na území Ukrajiny. Pan A. se ve Vazební věznici Praha-Ruzyně i ve Vazební věznici Brno opakovaně dožadoval oznámení času příchodu na Ukrajinu, aby mohl tuto informaci sdělit své rodině. Alespoň přibližný čas příjezdu na hraniční přechod mu však nikdo nesdělil.

Na výstupním oddělení Vazební věznice Brno si vyhošťovaný cizinec žádal o telefonický hovor s matkou nebo právníkem, aby je mohl informovat o svém návratu. Vazební věznice Brno mu to nechtěla povolit a odkázala jej na rozhodnutí vedoucího eskorty realizujícího vyhoštění. Pan A. byl zjevně rozrušen z celé situace a opakovaně se doptával, kdy přijede na Ukrajinu a kam. Po příchodu eskortujících policistů proběhlo poučení cizince o průběhu vyhoštění a o jeho právech a povinnostech. Po přečtení poučení se vyhošťovaný cizinec opět dožadoval telefonického hovoru. Vedoucí eskorty mu povolil jeden telefonický hovor. Přesné detaily konverzace nejsou známy, protože pan A. mluvil s matkou ukrajinským jazykem.

Při předávání cizince slovenským policejním orgánům na hraničním přechodu Starý Hrozenkov – Drietoma se cizinec opět doptal slovenských eskortujících policistů na čas příchodu na Ukrajinu. Ti mu sdělili alespoň přibližný čas.

K bezproblémové realizaci trestu vyhoštění a odbourání stresu u cizince by jednoznačně přispělo, pokud by bylo cizinci oznámeno také datum, čas a místo příjezdu na Ukrajinu. Ze spisové dokumentace je zřejmé, že zaměstnanci Vazební věznice Praha-Ruzyně měli k dispozici i informace o příjezdu cizince na Ukrajinu, tedy datum a přibližný čas příjezdu na hraniční přechod Vyšné Německé – Užhorod, kde si cizince měly přebrat policejní orgány Ukrajiny. Pokud by měl cizinec tyto údaje k dispozici v předstihu, mohl již dřív

28 Sdělení Ředitelství služby cizinecké policie, odboru podpory výkonu služby, oddělení pobytového režimu ze dne 26. května 2017, o realizaci trestu vyhoštění státního příslušníka Ukrajiny z území České republiky, č. j. CPR-29080-6/ČJ-2016-930310-V245.

29 Vyhošťovaný cizinec nebyl schopen uvést, zda to bylo ve Vazební věznici Praha Pankrác nebo ve Vazební věznici Praha-Ruzyně.

kontaktovat svého právního zástupce, matku nebo jiné rodinné příslušníky a potřebné informace jim sdělit.

V rámci seznámení cizince s celým procesem vyhošťování podkládám informace o datu, čase a místě příjezdu do země původu za zásadní a nezbytné. Vězeňská služba České republiky je povinna sdílet s cizincem tyto informace v rámci jeho přípravy na realizaci trestu vyhoštění. Příprava cizince na výkon nuceného návratu tak nebyla dostatečná a měla za následek zvýšené napětí a nejistotu u vyhošťovaného cizince z příchodu do cílové země.

Opatření k nápravě určené Vazební věznici Brno:

- 1) Informovat vyhošťovaného cizince o datu, čase a místě příjezdu do cílové destinace v jazyce, kterému rozumí. (průběžně)

2. Použití donucovacích prostředků

Podle § 53 odst. 1 zákona o policii³⁰ je policista „oprávněn použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku“. Mezi zákonem povolené donucovací prostředky patří například hmaty, chvaty, údery a kopy, pouta nebo prostředky k zamezení prostorové orientace.³¹ Policista je oprávněn je použít pouze za předpokladu, že donucovací prostředek umožní dosažení účelu sledovaného zákroku a zároveň je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž policista zakročuje.³² Policista je přitom povinen „**postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, ... nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem**“ [důraz doplněn].³³

2.1 Rozhodnutí o přiložení pout vyhošťované osobě

Podle zákona o policii je policista oprávněn použít vůči zajištěné osobě „**pouta a prostředky k zamezení prostorové orientace, ... je-li důvodná obava, že může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo že se osoba pokusí o útěk**“.³⁴ Oprávnění nasadit pouta je omezeno na odůvodněné případy, kdy použití omezovacího prostředku je odpovědí na aktuální riziko spojené s vyhošťovaným cizincem a pouze

30 Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

31 Podle § 52 zákona o policii.

32 Podle § 53 odst. 3 zákona o policii.

33 Podle § 11 zákona o policii.

34 Podle § 53 odst. 1 a § 54 zákona o policii ve spojení s čl. 2 odst. 6 závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách, ve znění pozdějších předpisů.

po nezbytně nutnou dobu.³⁵ Oprávnění nemá charakter preventivního opatření. Naopak, pouta by měl policista přiložit pouze, jsou-li k tomu dány zákonné důvody.³⁶

Vydání rozhodnutí o přiložení pout musí vždy předcházet posouzení konkrétní situace při zachování principu proporcionality.³⁷ Zda je nasazení pout v souladu se zásadou proporcionality, je potřebné určit samostatně u každého jednoho cizince.³⁸ Nasazení a použití pout nebo jiných donucovacích prostředků musí vždy sledovat legitimní účel a zároveň být přiměřené.³⁹ Paušální a rutinní poutání vyhošťovaných osob je podle názoru Ústavního soudu nepřijatelné a neoprávněné.⁴⁰ Využití oprávnění přiložit pouta podle § 54 zákona o policii by mělo být náležitě odůvodněno v rozhodnutí o eskortě. Odůvodnění by mělo být individualizováno a obsahovat konkrétní příčiny, které vedly vedoucího eskorty k nasazení pout cizinci. Již dříve jsem upozornila ve svých zjištěních ze sledování vyhoštění, že policisté opakovaně využívají poutání cizinců jako preventivní omezovací prostředek bez toho, aby zhodnotili chování konkrétní vyhošťované osoby a aktuálních rizik.⁴¹

V rámci průběhu návratové operace je důležité mít na paměti, že vyhoštění by mělo být vždy prováděno za současného dodržování základních lidských práv. Eskortující policisté jsou povinni zacházet s cizincem tak, aby neporušili jeho lidskou důstojnost a tělesnou integritu.⁴² Aby bylo této zásady dostáno, je nevyhnutelné zhodnotit každou situaci individuálně s ohledem na vyhošťovanou osobu. Pro důkladné posouzení, zda mají být pouta použita, nebo ne, je nezbytné, aby eskortující policisté měli základní informace o cizinci, zejména jeho předešlé chování v průběhu výkonu trestu, zda má sklony k agresivnímu chování, zda má nějaké psychické problémy se sklony k sebepoškozování,

35 Council of Europe. Twenty Guidelines on Forced Return [online]. Strasbourg © Council of Europe 2005 [cit. 2017-08-02].

Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaRegConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf.

36 Tuto skutečnost zdůrazňuje také Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2008 o Policii České republiky In: Beck – online [online]. Praha [cit. 2017-08-02].

37 Association for prevention of torture. National Preventive Mechanisms: Monitoring the forced deportation flights of migrants [online]. Geneva © Association for the Prevention of Torture 2012. str. 7-8 [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: http://www.ap.t.ch/content/files_res/OPCATBriefing_MonitoringDeportationFlights_en.pdf.

38 The European Council on Refugees and Exiles. Position on Return [online]. United Kingdom, Belgium © The European Council on Refugees and Exiles, 2003 [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/4d948adf9.pdf>.

39 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. listopadu 2003, Hénaf proti Francii, č. 65436/01, bod 56 nebo rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. prosince 1997, Raninen proti Finsku, č. 20972/92, bod 56 nebo rozsudek Evropského soudního dvora pro lidská práva ze dne 25. července 2013, Kummer proti České republice, č. 31233/11, bod 63-64.

40 Nález Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. I. ÚS 860/15. Bod 78-79. Dostupné na: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-860-15_1 (rozhodnutí publikované pouze v NALUS); viz dále Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 18. srpna 2015, sp. zn. 5/2015/NZ/OV, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4384>.

41 Veřejná ochránkyně práv: Aktivita v roce 2015. Naše doporučení k vyhošťování cizinců.[citováno 2017-08-02]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/sledovani-vyhosteni-cizincu/prehled-aktivit/>.

42 International Centre for Migration Policy Development. Guidelines and Monitoring Tools for Forced Return Monitoring. Vienna 2012. ISBN: 978-3-902880-51-2.

nebo zda se někdy v minulosti pokusil o útěk z vězení. Především by měli být eskortující policisté obeznámeni s postojem cizince k plánovanému návratu. Veškeré tyto informace by měli mít k dispozici zaměstnanci Vězeňské služby České republiky, především sociální pracovníci, kteří by je na požádání Ředitelství služby cizinecké policie měli policistům pověřeným eskortou zpřístupnit.

Z pořízené fotokopie spisové dokumentace bylo zjištěno následující. Krajskému ředitelství policie Jihomoravského kraje bylo v předstihu zasláno oznámení o realizaci trestu vyhoštění, které obsahovalo také částečné informace o vyhošťované osobě. V oznámení bylo, mimo jiné, uvedeno, že cizinec byl odsouzen trestním příkazem⁴³ za spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání⁴⁴ a byl mu uložen trest vyhoštění na dobu 2 let. Poté byl odsouzen rozsudkem⁴⁵ za spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání k trestu odnětí svobody v délce 6 měsíců a k trestu vyhoštění na 5 let. Konec trestu odnětí svobody byl stanoven na den 9. června 2017. Konkrétnější informace vztahující se k cizinci nebyly v oznámení uvedeny.

Pověřená zaměstnankyně Kanceláře byla přítomna předání cizince eskortujícím policistům ve Vazební věznici Brno. Cizinec podepsal poučení o průběhu eskorty a policisté mu vysvětlili, že pokud nebude činit žádné problémy, nebude použito donucovacích prostředků, načež mu oznámili, že mu budou nasazena pouta.⁴⁶ Vedoucí eskorty své rozhodnutí nasadit pouta nikterak nezdůvodnil. Vyhošťovaný cizinec zpočátku nesouhlasil a protestoval proti nasazení pout s tím, že již není ve výkonu trestu odnětí svobody. I přesto mu však nakonec byla pouta nasazena. Cizinci byla pouta sundána až na hraničním přechodu Starý Hrozenkov – Drietoma při předání slovenské policejní eskortě.

Po předání vyhošťovaného cizince slovenským eskortujícím policistům se pověřená zaměstnankyně Kanceláře doptala vedoucího eskorty, jaké důvody jej vedly k použití pout. Vedoucí eskorty uvedl, že o cizinci měl pouze základní informace a nedokázal předvídat, jak se bude cizinec během eskorty chovat. Pouta proto sloužila v dané situaci jako preventivní opatření. Eskortující policisté však přiznali, že i kdyby měli konkrétnější informace o vyhošťovaném cizinci, neovlivní to jejich rozhodnutí využít oprávnění podle § 54 zákona o policii, protože není možné ani na základě takových informací předvídat jednání cizince.

Rozhodnutí o eskortě opravňuje eskortujícího policistu použít pouta pouze v případě, že existuje důvodná obava, že by osoba mohla ohrozit osobu policisty, majetek nebo veřejný pořádek, nebo že by se mohla osoba pokusit o útěk. Použití pout tedy nesmí být automatickým krokem, ale má představovat odpověď na aktuální situaci a existenci

43 Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 27. 11. 2016, sp. zn. 2 T 99/2016.

44 Podle § 337 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů:

„(1) Kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že

b) zdržuje se na území České republiky, ačkoli mu byl uložen trest vyhoštění nebo bylo rozhodnuto o jeho správním vyhoštění“.

45 Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 10. 1. 2017, sp. zn. 58 T 17/2016.

46 Byl mu nasazen opasek s pouty, tzv. medvěď.

důvodné obavy, že může dojít k maření výkonu trestu vyhoštění ze strany cizince. Rozhodnutí velitele eskorty o použití pout nepodléhalo zákonné povinnosti zkoumat aktuální situaci a přiložit pouta pouze v případě odůvodněné potřeby. Naopak nasazení pout bylo automatické bez jakéhokoliv individuálního posouzení. Pouta byla proto použita v rozporu s právními předpisy a jejich přiložení neodpovídalo zákonnému požadavku důkladného individuálního zhodnocení situace.

Opatření k nápravě určené Krajskému ředitelství policie Jihomoravské kraje a Vazební věznici Brno:

- 2) Rozhodnutí o přiložení pout nesmí představovat preventivní opatření. Každé rozhodnutí o eskortě, ve kterém je uvedeno, že pouta byla přiložena, musí být opatřeno náležitým odůvodněním. (průběžně)**
- 3) Zavést účinný systém výměny informací o vyhošťované osobě mezi subjekty eskortujícími cizince a Vazební věznici Brno. (průběžně)**

Přehled opatření k nápravě

Průběžně

- **Opatření k nápravě určené Vazební věznici Brno:**

Informovat vyhošťovaného cizince o datu, čase a místě příjezdu do cílové destinace v jazyce, kterému rozumí.

Zavést účinný systém výměny informací o vyhošťované osobě mezi subjekty eskortujícími cizince a Vazební věznici Brno.

- **Opatření k nápravě určené Krajskému ředitelství policie Jihomoravské kraje:**

Rozhodnutí o přiložení pout nesmí představovat preventivní opatření. Každé rozhodnutí o eskortě, ve kterém je uvedeno, že pouta byla přiložena, musí být opatřeno náležitým odůvodněním.

Zavést účinný systém výměny informací o vyhošťované osobě mezi subjekty eskortujícími cizince a Vazební věznici Brno.